

Avodah Zara 3: The Bathhouse and Art

Rabbanit Leah Sarna | Drisha Institute for Jewish Education | 9 Iyyar 5785

I. The Mishnah

1. Mishnah Avodah Zarah 3:4

Proclos, son of a plosphos, asked Rabban Gamaliel in Acco when the latter was bathing in the bathhouse of aphrodite. He said to him, "It is written in your torah, 'let nothing that has been proscribed stick to your hand (Deuteronomy 13:18)'; why are you bathing in the bathhouse of Aphrodite?" He replied to him, "We do not answer [questions relating to torah] in a bathhouse." When he came out, he said to him, "I did not come into her domain, she has come into mine. People do not say, 'the bath was made as an adornment for Aphrodite'; rather they say, 'Aphrodite was made as an adornment for the bath.' Another reason is, even if you were given a large sum of money, you would not enter the presence of your idol while you were nude or had experienced seminal emission, nor would you urinate before it. But this [statue of Aphrodite] stands by a sewer and all people urinate before it. [In the torah] it is only stated, "their gods" (Deuteronomy 12:3) what is treated as a god is prohibited, what is not treated as a deity is permitted.

II. Rabbis in the Bath

2. Jerusalem Talmud Kiddushin 4:12:3

Rebbi Hizqiah, Rebbi Cohen in the name of Rav. It is forbidden to dwell in a city which has neither a medical man, nor a public bath, nor a court lashing and jailing. Rebbi Yose ben Rebbi Abun said, also it is forbidden to dwell in a city which has no vegetable garden. Rebbi Hizqiah, Rebbi Cohen in the name of Rav: Every person will have to justify himself for everything his eye saw and which he did not eat. Rebbi Eleazar took note of this statement and saved coins from which he ate every kind once a year.

3. Vayikra Rabbah 34:3

Another matter, "if...will become poor" – that is what is written: "The man of kindness does good for himself" (Proverbs 11:17), this is Hillel the elder, who, when he would take leave from his disciples, would walk with them. His disciples said to him: 'Our teacher, where are you going?' He said to them: 'To perform a mitzva.' They said to him: 'What mitzva is this?' He said to them: 'To bathe in the bathhouse.' They said to him: 'Is that a mitzva?' He said to them: 'Yes. If the statues of kings that are placed in theaters and circuses, the one who is appointed over them scrubs them and washes them, and they provide him with sustenance, and moreover, he is exalted among the prominent leaders of the kingdom; I who was created in the

משנה עבודה זרה ג'ד'

שאל פרוקלוס בן פלוספוס את רבן גמליאל בעכו, שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי, אמר לו, כתוב בתורתכם, ולא ידבק בידך מאומה מן ההרס. מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי. אמר לו, אין משיבין במרחץ. וכשיצא אמר לו, אני לא באתי בגבולה, היא באתה בגבולי, אין אומרים נעשה מרחץ לאפרודיטי נוי, אלא אומרים נעשה אפרודיטי נוי למרחץ. דבר אחר, אם נותניו לה ממון הרבה, אי אתה נכנס לעבודה זרה שלך ערום ובעל קרי ומשתין בפניה, וזו עומדת על פי הביב וכל העם משתינין לפניה. לא נאמר אלא אלהיהם. את שנוהג בו משום אלוה, אסור. ואת שאינו נוהג בו משום אלוה, מותר:

תלמוד ירושלמי קידושין ד'י"ב:ג'

רבי חזקיה רבי כהן בשם רב. אסור לדור בעיר שאין בה לא רופא ולא מרחץ ולא בית דין מפיין וחובשין. אמר רבי יוסי בירבי בון. אף אסור לדור בעיר שאין בה גינוניתא של ירק. רבי חזקיה רבי כהן בשם רב. עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל-מה שראת עינו ולא אכל. רבי לעזר חשש להקדא שמועצתא ומצמית ליה פריטין ואכיל בהון מפלמילה חדא בשתא.

ויקרא רבה ל"ד:ג'

הקדא הוא דכתיב (משלי יא, יז): גמל נפשו איש חסד, זה הלל הזקן, שבשעה שהיה נפטר מתלמידיו היה מהלך והולך עמם, אמרו לו תלמידיו רבנו להיכן אתה הולך אמר להם לעשות מצוה, אמרו לו וכי מה מצוה זו, אמר להן לרחץ בבית המרחץ, אמרו לו וכי זו מצוה היא, אמר להם, הן. מה אם איקונין של מלכים שמעמידים אותן בבתי טרטיאות ובבתי קרקסיות, מי שנתמנה עליהם הוא מורקן ושוספן והן מעלין לו מזונות, ולא עוד אלא שהוא מתגדל עם גדולי מלכות, אני שנבראתי בצלם ובדמות, דכתיב

likeness and image [of God], as it is written: "For in the image of God, He made man" (Genesis 9:6), all the more so.' Another matter, "The man of kindness does good for himself," this is Hillel the elder, who, when he would take leave from his disciples, would walk with them. His disciples said to him: 'Our teacher, where are you going?' He said to them: 'To perform an act of kindness with the guest inside the house.' They said to him: 'Every day you have a guest?' He said to them: 'And is this wretched soul not a guest inside the body; one day it is here, the next day it is not here.'

4. Shabbat 41a:5-7

Speaking of bathing and its *halakhot*, the Gemara relates: **Rabbi Zeira was avoiding being seen by his teacher, Rav Yehuda, as Rabbi Zeira sought to ascend to Eretz Yisrael and his teacher disapproved. As Rav Yehuda said: Anyone who ascends from Babylonia to Eretz Yisrael transgresses a positive commandment, as it is stated: "They shall be taken to Babylonia and there they shall remain until the day that I recall them, said the Lord" (Jeremiah 27:22). Nevertheless, he said: I will go and hear something from him and then I will leave. He went and found Rav Yehuda standing in the bathhouse and telling his servant: Bring me natron [neter] with which to wash, bring me a comb, open your mouths and let out air, and drink from the water of the bathhouse.**

Rabbi Zeira said: **If I had come only to hear this matter from Rav Yehuda, it would suffice for me.** The Gemara analyzes the lessons learned from this story. **Granted, when Rav Yehuda said: Bring me natron, bring me a comb, he was teaching us that mundane matters are permitted to be spoken in the bathhouse, even in the sacred language.**

When he said: **Open your mouths and let out air**, that too is in accordance with that which Shmuel said, as Shmuel said: **Heat produces heat.** The hot air that one inhales causes him to sweat more quickly.

However, drink the water of the bathhouse, what benefit is there in doing that? The Gemara answers: **As it was taught in a baraita: ...One who bathed in hot water and did not drink from it is like an oven that was lit from the outside and not lit from the inside.** The lighting is ineffective and the oven does not heat properly. Rav Yehuda told his servants to drink the hot water while bathing so that they would be heated from the inside and the outside.

5. Jerusalem Talmud Avodah Zarah 3:4:2

HALAKHAH: "Proclus ben Ploslos asked," etc. Where do we hold? If he asked him about practice in the bath he should have answered; if he did not ask him about practice in the bath he should not have answered.

As Rabbi Jacob bar Idi said in the name of Rabbi Joshua ben Levi: One asks about practice in the bath while in the bathhouse, about

(בראשית ט, ו): כי בצלם אלהים עשה את האדם, על אחת כמה וכמה. דבר אחר, גמל נפשו איש חסד, זה הלל הנזון, שבשעה שהיה נפטר מתלמידיו היה מהלך והולך עמו, אמרו לו תלמידיו רבנו להיכן אתה הולך, אמר להם לגמל חסד עם הדין אכסניא בגו ביתא. אמרו לו, כל יום אית לה אכסניא, אמר להם, והדין נפשא עלובתא לאו אכסניא הוא בגו גופא, יומא דין היא הקא למחר לית היא הקא.

שבת מ"א אה"ז

רבי זירא הוה קא משתמיט מדרב יהודה, דבעי למיסק לארעא דישוראל. דאמר רב יהודה: כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה, שנאמר: "בבבלה יובאו ושמה יהיו".

אמר: איזיל ואשמע מיניה מילתא ואיתי ואיסק. אזל, אשכחיה דקאי בי באני וקאמר ליה לשמעיה: הביאו לי נתר, הביאו לי מסרק, פתחו פומיכו ואפיקו הבלא, ואשתו ממאי דבי באני.

אמר: אילמלא לא פאתי אלא לשמוע דבר זה דיי. בשלמא "הביאו נתר, הביאו מסרק" — קמשמע לן דבריהם של חול מותר לאומרים בלשון קדש. "פתחו פומיכו ואפיקו הבלא" — נמי כדשמואל, דאמר שמואל: הבלא מפיק הבלא.

אלא "אשתו ממאי דבי באני" מאי מעליותא? דתנא... רחץ בחדמי ולא שטה מהן — דומה לתנור שהסיקוהו מבחוץ ולא הסיקוהו מבפנים.

תלמוד ירושלמי עבודה זרה ג' ד' ב'

הלכה: שאל פרקלוס בן פלוסלוס כולי. מה אנו קיימין. אם בששאלו בהילכות המרחץ היה לו להשיב. ואם בשלא שאלו בהילכות המרחץ לא היה לו להשיב.

דמר רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי. שאלו הילכות המרחץ בבית המרחץ. הילכות

practice in the toilet while in the toilet.

As when Rabbi Simeon ben Eleazar went to bathe with Rabbi Meir, he asked him, may one rinse? He told him, it is forbidden. May one dry himself with a towel? He told him, it is forbidden.

But did not Samuel ask Rav, may one say "Amen" at a dirty place? He told him, it is forbidden, and it is forbidden that I told you that it is forbidden. It was found stated, one asks about practice in the bath while in the bathhouse, about practice in the toilet while in the toilet.

Rebbi Yudan, the father of Rebbi Mattaniah, said, he asked him about practice in the bath but it is not done to answer in the bath. Rebbi Samuel bar Eudaimon said, he asked him about practice in the bath but the steam in the bath is bad for the teeth.

6. Mishneh Torah, Human Dispositions 4:16-18

The [proper] manner of bathing is that a person should go to the baths once every seven days. He should not enter [the bath soon after mealtime; nor when he is hungry, but when his food has begun to be digested. He should bathe the entire body in hot - but not scalding water - and his head, only, in scalding water. Then, he should bathe his body in tepid water, followed by bathings in successively cooler water, until he has bathed in cold water. [However,] he should not use tepid or cold water for his head, nor should he bathe in cold water in the winter. He should not bathe until after he is in a sweat and his whole body has been massaged. He should not linger in the bath. Rather, as soon as he is in a sweat and been massaged, he should rinse off and leave. He should examine himself to see if he needs to move his bowels before entering the bath and after leaving it. Similarly, he should always examine himself before and after eating, before and after sexual intercourse, before and after exertion and exercise, before and after sleeping, all in all, on ten [different occasions]. When one leaves the bath, he should dress and cover his head in the outer room [of the bathhouse], so that he not catch a chill. He should take this precaution even in the summer. After leaving [the baths], he should wait until he regains his composure, and the warmth [from bathing] has receded, and then eat. A nap before eating, after the bath, is very beneficial. One should not drink cold water on leaving the baths and it goes without saying, that he should not drink while bathing. If he should be thirsty upon leaving the bath and cannot refrain, he should mix the water with wine or honey, and drink. It is beneficial for one to rub himself with oil at the baths, during the winter, after he has rinsed off.

בית הכסא בבית הכסא

כהדא רבי שמעון בן לעזר עאל מיסחי עם רבי מאיר. אמר ליה. מהו שנדיח. אמר ליה. אסור.

מהו שנקניח. אמר ליה. אסור.

ולא כן שמואל שאל לרב. מהו לענות אמן במקום מטונף. אמר ליה. אסור. ואסיר דאמרי לך אסיר. אשכח תני. שואלין הילכות המרחץ בבית המרחץ. הילכות בית הכסא בבית הכסא.

אמר רבי יודן אביו דרבי מתניה. מהילכות

המרחץ שאלו אלא שאין דרך לענות במרחץ.

אמר רבי שמואל בר אבדימי. מהילכות המרחץ שאלו אלא שהכל המרחץ רע לשיניים.

משנה תורה, הלכות דעות ד'ט"ז-י"ח

דרך הרחיצה. שיכנס אדם למרחץ משבעה ימים לשבעה ימים. ולא יכנס סמוך לאכילה. ולא כשהוא רעב. אלא כשישתחיל המזון להתעכל. ורוחץ כל גופו בחמין שאין הגוף נכוה בהן. וראשו בלבד בחמין שהגוף נכוה בהן. ואחר כך ירחץ גופו בפושרין ואחר כך בפושרין מן הפושרין עד שירחץ בצונן. ולא יעבר על ראשו מים לא פושרין ולא צונן. ולא ירחץ בצונן בימות הגשמים. ולא ירחץ עד שיזיע ויפרך כל גופו. ולא יאריך במרחץ אלא כשיזיע ויפרך גופו ישתטף ויצא. ובודק עצמו קדם שיכנס למרחץ ואחר שיצא שמה יהא צריך לנקבו. וכן בודק אדם עצמו תמיד קדם אכילה ואחר אכילה. וקדם בעילה ואחר בעילה. וקדם שייגע ויתעמל ואחר שייגע ויתעמל. וקדם שיישן ואחר שיישן. ובשעור הפל עשרה: כשיצא אדם מן המרחץ ילבש בגדיו ויכסה ראשו בבית החיצון כדי שלא תשלט בו רוח קרה. ואפלו בימות החמה צריך להזהר. וישא אחר שיצא עד שתתישב נפשו וינח גופו ותסור התמימות ואחר כך יאכל. ואם ישן מעט כשיצא מן המרחץ קדם אכילה הרי זה יפה מאד. ולא ישתה מים קרים בצאתו מן המרחץ ואין צריך לומר שלא ישתה במרחץ. ואם צמא כשיצא מן המרחץ ואינו יכול למנע עצמו יערב המים ביין או בדבש וישתה. ואם סך בשמן במרחץ בימות הגשמים אחר שישתטף הרי זה טוב:

III. Looking at Idols

7. Avodah Zarah 50a:9

Rabbi Yoḥanan said: The son of holy ones walks on them. Should we withdraw from them? The Gemara asks: **Who is the person referred to as the son of holy ones?** The Gemara answers: It is **Rabbi Menahem, son of Rabbi Simai. And why did they call him the son of holy ones?** They did so **because Rabbi Menahem would not even gaze at the form on a coin**, as it was sometimes an idolatrous symbol.

8. Moed Katan 25b:13

The Gemara continues to discuss the death of the righteous: **When Rabbi Abbahu passed away, the pillars of Caesarea, his city, ran with water** as if they were shedding tears over him. When **Rabbi Yosei** passed away, **the gutters of Tzippori, his city, flowed with blood**. When **Rabbi Ya'akov** passed away, **the stars were visible during the day**. When **Rabbi Asi** passed away, **all the trees were uprooted** in a storm. When **Rabbi Ḥiyya** passed away, **fiery stones fell from the sky**. When **Rabbi Menahem, son of Rabbi Yosei**, passed away, the faces of the statues became smooth as if they had been smoothed with a plasterer's trowel [*mehlatzaya*].

9. Kohelet Rabbah 9:10:2

When Rabbi Naḥum, the man who was holy of holies, died, they covered the faces of the statues with mats. They said: Let him not see in his death what he did not see in his lifetime. Is it possible that he would see them [when he was dead]? Rabbi Ashyan said: The difference between the righteous [after death] and the wicked [while alive] is only with regard to speech. Rabbi Shimon ben Levi said: The difference between the righteous and us is only with regard to speech. Rabbi Ze'eira said: The dead hears his accolades from inside his bier like a dream. Why was he called Naḥum, the man who was holy of holies? Because he never looked at the image engraved on a coin in his life. Rabbi Ḥiyya said: "Do not turn to false gods" (Leviticus 19:4) – do not turn [to them] to worship them. Rabbi [Yehuda HaNasi] said: Do not turn to see them, in its plain sense.

10. Sifra, Kedoshim, Section 1 10

"Do not turn to the idols (elilim)": Do not turn to serve them (in thought). R. Yehudah says: Do not turn to scrutinize them.

עבודה זרה נ' א:ט'

אמר רבי יוחנן: בן של קדושים מהלך עליהן, ואנן נפרוש מהן? מאן ניהו "בן של קדושים"? רבי מנחם ברבי סימאי, ואמאי קרו ליה "בן של קדושים"? דאפילו בצורתא דזוזא לא מיסתפל.

מועד קטן כ"ה ב:י"ג

כי נח נפשיה דרבי אבהו, אחיתו עמודי דקסרי מ'א. דרבי יוסי, שפעו מרזבי דציפורי דמ'א. דרבי יעקב, אתחמיו כוכבי ביממא. דרבי אסי, איעקרו כל אילנאי. דרבי חייא, נחיתו פיפי דנורא מרקיעא. דרבי מנחם ברבי יוסי, אישתעו צלמניא ויהו (למחלצא).

קוהלת רבה ט':י"ב

כד דמך רבי נחום איש קדש קדושים, חפון אפוי איקנתא מחצלתא, אמרין לא יחמי במיתותיה ה' מה דלא חמי יתהון בחיותי אפשי דהנה מחמי יתהון, אמר רבי אשיאן אין בין צדיקים לרשעים אלא דבור פה בלבד. רבי שמעון בן לקיש אמר אין בין צדיקים לבין אלא דבור בלבד. אמר רבי זעירא המת שומע קלוסו מתוך ארונו כמן החלום. ולמה קורין אותו נחום איש קדש קדושים, שלא הבטי צורת מטבע כל ימיו. אמר רבי חייא (ויקרא יט, ד): אל תפנו אל האלילים, אל תפנו לעבדן, אמר רבי אל תפנו לראותן ודאי

ספרא, קדושים, פרשה א י'

"אל תפנו אל האלילים" – אל תפנה לעבדם. ר' יהודה אומר אל תפנה לראותם ודיו.

Shabbat 149a:13

The Sages taught in a *baraita*: With regard to **writing that is under a picture or under graven images** [*deyokenaot*], **it is prohibited to read it on Shabbat** lest one end up reading business documents. **And with regard to an idolatrous image itself, even on a weekday it is prohibited to look at it, because it says: "Do not turn toward idols** [*al tifnu el ba'elilim*] or make yourselves molten gods, I am the Lord your God" (Leviticus 19:4). The Gemara asks for clarification: **What is the biblical derivation?** How does this verse indicate that one may not look at an idolatrous image? **Rabbi Hanin said: Do not push God** [*al tefannu El*] **out of your mind** by looking at these images (*Arukh*).

שבת קמ"ט א"י:ג

תנו רבנן: פתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקנאות — אסור לקרותו בשבת. ודיוקנא עצמה — אף בחול אסור להסתכל בה, משום שנאמר "אל תפנו אל האלילים". מאי תלמודא? אמר רבי חנין: אל תפנו אל מדעתכם.

11. Tosafot on Avodah Zarah 50a:9:1

And if you'll ask: what hasidut is there in this? It says in Massechet Shabbat that one is prohibited from looking at an idolatrous image even on a weekday as it says "do not turn towards idols" -- and perhaps in the images on coins which one sees all of the time there is no "turning" and even so he did not look.

תוספות על עבודה זרה נ' א:ט:א'

ה"ג בנן של קדושים מהלך עליהם - ... וא"ת מה חסידות איכא בזה הא אמרינן פרק שואל (שבת דף קמט.) דיוקנא עצמה אסורה להסתכל אפי' בחול כדכתיב אל תפנו אל האלילים ושמא בצורתא דזוזא שרגיל לראות בה תדיר לא שייכא בה הפנאה ואפ"ה לא מסתכל:

12. Tosafot on Shabbat 149a:13:1

It seems that the prohibition is if the image is put there for the purpose of idol worship, but for the purposes of beauty it is permitted as we learn that the "son of holies" did not look at the image on coins and that teaches us that others would look at it.

תוספות על שבת קמ"ט א"י:ג:א'

ודיוקני עצמה אף בחול אסור - נראה דבשויה לשם עבודת גלולים אמר אבל לפני מותר כדמשמע מבנן של קדושים דלא הוו מסתכלי בצורתא דזוזא (ע"ז דף נ.) מכלל דאחרני הוו מסתכלי:

13. Shulchan Arukh, Yoreh De'ah 142:14-15

A bathhouse that has idols - you are permitted to wash there because the idols are there for beauty and not to be worshipped as it says "their gods" at a time when others are acting around them in as if they are gods, not when others are treating them with indignity like that it stands over the sewer line and everyone urinates in front of it. But if this was how people worship it then it is prohibited. It is prohibited to hear idolatrous music or look at the beautify of their gods since you get enjoyment from the seeing (but something done without intention is permitted).

שולחן ערוך, יורה דעה קמ"ב:י"ד-ט"ו

(יד) מרחץ שיש בה אלילים מותר לרחוץ בה מפני שהיא נעשית לשם נוי ולא לעבדה שנאמר אלהים בזמן שנוהגים בה מנהג אלהות ולא בזמן שמבזים אותה כגון זו שהיא עומדת על הביב והכל משתינים בפניה ואם היה דרך עבודתה בכך אסור (ל' הרמב"ם שם דין י"ח):
(טו) אסור לשמוע כלי שיר של אלילים או להסתכל בנוי אלילים כיון שנהנה בראייה. (ומיהו דבר שאין מתכוין מותר)

14. Sefer HaChinukh 426:1-2

To not favor or have mercy on an idolater: That we should not have pity on idolaters and that nothing of theirs should be straight in our eyes. [That is] to say that we should distance from our thoughts and not bring up to our mouths that there may be anything of benefit from one who worships idolatry, and that he

ספר החינוך תכ"ו:א'-ב'

(א) שלא לחנן ולרחם על עובדי עבודה זרה - שלא נחמל על עובדי עבודה זרה, ולא יישר בעינינו דבר מהם, כלומר, שנרחיק ממשחשבתנו ולא יעלה על פינו שיהיה במי שהוא עובד עבודה זרה דבר תועלת, ולא יהיה מעלה חו בעינינו בשום ענין, עד שאמרו

not arouse grace in our eyes in any matter; to the point that our Rabbis, may their memory be blessed, said (Avodah Zarah 7a) that it is forbidden to say, "How beautiful is that gentile," or "How fine and pleasant is he." And about this it is stated (Deuteronomy 7:2), "and you shall not grace them." And the explanation of this comes about this, [that it is to say,] do not give them grace, like the matter that we have said. And there are some of our Rabbis that learned from, "you shall not grace them," you shall not give them free presents — and it is all one root. And in Talmud Yerushalmi Avodah Zarah 1:9, they said, "'You shall not grace them' — you shall not give them grace [is] a negative commandment." It is from the roots of the commandment [that it is] since the beginning of any action of people is the fixing of the thought about the actions and the bringing up of the words upon the language of the tongue [about them]; and [only] after the thought and the speech about them, will he do any action. And therefore by being prevented to find benefit and grace in idolaters in our thought and speech; behold, we are prevented through this from bonding with them and from pursuing their love and from learning anything from their evil deeds.

15. Sefer HaChinukh 426:4

And this commandment is practiced in every place and at all times by males and females. And one who transgresses this and praises worshipers of idolatry — except in a way that brings much greater praise to our nation from praising them — has violated this negative commandment. But there are no lashes for it, since there is no act [involved] with it. Yet his punishment is very great, since it is a cause for a great mishap which has no repayment — as the thing sometimes goes down to the chambers of the belly of the listeners, and all who know knowledge will understand this.

רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז א) שאסור לומר כמה נאה גוי זה או מה נחמד ונעים הוא, ועל זה נאמר (דברים ז ב) ולא תחנם, וכא הפרוש על זה לא תתן להם חן, כענין שאמרנו. ויש מרבתינו שלמדו מלא תחנם, לא תתן להם מתנות חנם, והכל שרש אחד. ובירושלמי דעבודה זרה (פ"א ה"ט) אמרו לא תחנם, לא תתן להם חן, בלא תעשה. (ב) משרשי המצוה. לפי שתחלת כל מעשה בני אדם היא קביעות המחשבה במעשים והעלות הדברים על שפת לשון, ואחר המחשבה והדבור כם תעשה כל מלאכה, ועל כן בהמצנו במחשבה ובדבור ממצא בעובדי עבודה זרה תועלת וחס, הננו נמנעים בכך מלהתחבר עמהם ומלרדף אחר אהבתם ומללמד דבר מכל מעשיהם הרעים....

ספר החינוך תכ"ו:ד'

(ד) ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר על זה ושבח עובדי עבודה זרה ומעשיהם, זולתי בענין שימצא שבח יתר מאד לאמתנו מתוך שבחם, עבר על לאו זה, ואין בו מלקות, לפי שאין בו מעשה, אבל ענשו גדול מאד, כי הוא סבה לתקלה מרבה שאין לה תשלומין, כי הדברים ירדו לפעמים בחדרי בטן השומעים, וכל יודע דעת יבין זה.